

P10 Wintersessie

Ben van Essen

LVKK, NLZVE,
Democratie in Actie

29 november 2019

Kracht van de samenleving
benutten en enthousiasmeren

**NIEUWE WEGEN
BEWANDELEN
NIEUWE ROUTES
ONTDEKKEN**

EN DAN HEB JE

DE TOEKOMST

Loesje

Agenda

1. Eigenaarschap
2. Denkkader
3. Actieplan waarmee we de creativiteit, inventiviteit, organisatievermogen en de kracht van dorpen zo goed mogelijk *benutten* (??).

Wat moet je als gemeente doen en laten om de kracht van de samenleving te versterken?

Shift happens

Verenigingen

Dorpshuizen

Kerken

BuurtWerkbedrijf

Burgerplanvorming

Dorpsoverleg

Right to challenge

Groengroepen

Crowd-funding

Broodfonds

Energie coöperatie

Buurt-app

Zorg coöperatie

Wensbus

Wooncoöperatie

Dorpscoöperatie

Sociale coöperatie

- 16 dorpen, grote diversiteit aan bewonersinitiatieven (onbegrensd);
- Eigenaarschap = bewoners die streven naar autonomie;
- Het speelveld van eigenaarschap verandert omdat initiatieven publieke taken op zich nemen (terug opeisen).

“Het lijkt alsof we in een andere fase belanden waarin nagedacht moet worden over de ontvankelijkheid van de institutionele omgeving van de dorpen voor hun zelfredzaamheid.”

Leefbaarheids initiatieven op het platteland

Analyse van eigenheid
en eigenaarschap

Waarom burgerparticipatie?

Burgers betrekken bij beleid om kwaliteit en draagvlak te versterken.

Co-productie om beter aan te sluiten bij de behoeften.

Bezuinigen: burgers kunnen het goedkoper en beter.

De kloof met de burger overbruggen.

Vertrouwen in de politiek herstellen.

**Dit is kijken door de bril van de overheid
(Seeing like a state)**

Tijdgeest bepaalt manier van denken en kijken

‘Seeing like a state’ is dominant bestuurskundig perspectief

Een nieuwe tijdgeest: herontdekking en erkenning van de gemeenschap, (‘Seeing like a citizen’)

- Erkennen dat burgers een eigen verantwoordelijkheid dragen voor hun leefwereld
- Uitgaan van ieders rol en kwaliteiten (betrokken burgers, bescheiden bestuur)
- Rol van de overheid wordt meervoudig

‘Whatever the question, community is the answer’
(Margaret Wheatley)

Eigenaarschap

Gemeenschap

Type 1 activiteiten: gemeenschap is eigenaar

Type 2 activiteiten: gemeenschap is eigenaar en gemeente of maatschappelijke partij levert bijdrage

Gemeente

Type 3 activiteiten: gemeente of maatschappelijke partij is eigenaar en burgers leveren bijdrage

Type 4 activiteiten: gemeente of maatschappelijke partij is eigenaar

De meervoudige overheid

Communicatieve zelfsturing

relationele praktijken

Bijdragen aan gemeenschapsvorming

Regelsturing

Van limitatieve regels naar kwalitatieve regels

Beleidsparticipatie, co-productie

Autoritaire sturing

Van feiten communicatie naar sturen op begrip

Goede dienstverlening
Rechtstaat

Veel initiatieven houden zich meer bezig met de vraag “wat wil de wethouder” dan met de vraag “wat willen wij”.

Wat de overheid wil dat mensen doen, trekt de aandacht weg van wat mensen zelf willen en kunnen doen. Dat is het risico: niet de energie van de gemeenschap wakker maken, maar voortdurend bezig zijn met interactie met de overheid.

De communicatieve rol van de gemeente

Er is een (grote) wereld buiten de overheid, die je vaak als overheid niet ziet. Als je die ziet en aandacht geeft, groeit die wereld van de gemeenschap.

Alles wat aandacht krijgt, groeit!

UITGANGSPUNT 1

“Iedere gemeenschap zingt
zoals ze gebekt is”

UITGANGSPUNT 2

Er gebeurt al een hele hoop: ga op
zoek naar de kroonjuwelen in de
gemeenschap

UITGANGSPUNT 3

Inwoners weten samen meer over de
leefbaarheid van hun gemeenschap
dan de ambtenaren in het
gemeentehuis

Zelfsturing = *bouwen aan vitale gemeenschappen*

1. **Toekomstgericht denken.** Niet teveel stilstaan bij problemen, maar werken vanuit een visie op de toekomst.
2. **Betekenisvolle initiatieven nemen.** De initiatieven die wij nemen toetsen wij aan de betekenis voor de ontwikkeling van onze gemeenschappen.
3. **Belang van samenwerking.** Vitale gemeenschappen bestaan bij de gratie van samenwerking van onderop.
4. **Eigenaarschap.** “Wie is de eigenaar van dit onderwerp?” Zo zien we ‘wat van ons is’ en ‘wat van de gemeente’. Steeds meer onderwerpen horen thuis in onze eigen leefwereld.
5. **Waarden.** In onze opvatting is de mens een sociaal wezen: wat iemand goed of slecht doet, is automatisch ook goed of slecht voor de groep.
6. **Heelheid.** Verschillen tussen mensen zijn inspiratiebron voor samenhang van onze lokale gemeenschap. (Geen onderscheid tussen mensen die voor zichzelf kunnen zorgen en anderen die hulp nodig hebben)
7. **Identiteit.** Samen werken aan een sterke gemeenschap biedt het meeste perspectief op een evenwichtige ontwikkeling van onze eigen persoonlijke identiteit en die van onze mede-inwoners.

Nieuwe attitude voor gemeente

Meervoudige overheid → Rolbewustzijn en rolvastheid

Niet loslaten → maar “aanvullen waar nodig” (liefdevolle verwaarlozing)

Aansluiting zoeken → verbinders nodig (kracht en rugdekking)

Investeren in gemeenschapsvorming → dialoog, opbouwwerk

Dorpsraad/Dorpsbudget → van de gemeente of van de gemeenschap?

Omgaan met tegenslag → niet terugvallen, wel helpen

Kunnen we de organisatie transformeren naar werkplaatsen en ‘smederijen’?

Lange adem

Nieuwe attitude voor gemeenschappen

- Overheid is niet je vijand, maar je partner
- Stel je niet op als onderdaan, maar als creatieve vaklieden
- Versterk de relatie met je 'buren': gezicht naar elkaar en niet naar de gemeente
- Besteed aandacht aan waardering
- Start waar de mensen zijn: de buurt is 'the place to be'

Raakvlakken: 1. De rol van bewonersorganisaties

Onderzoek en Kleine Kernen Spel

Representatieve functie	Adviserende functie
Activerende functie	Verbindende functie

2. Initiatiefnemers voelen zich vaak tegengewerkt.

Past niet in de subsidiecriteria	Daar is geen budget voor gereserveerd	Mag niet volgens de wet	De wethouder ziet het niet zitten
Geen prioriteit	Sorry, daar is nu geen tijd voor	We hadden toch iets anders afgesproken?	Regels zijn regels, daar
“Initiatiefnemers voelen zich vaak tegengewerkt. Dat is wonderlijk bij een functie die essentieel is voor de democratische rechtsorde en zozeer deel is van de Nederlandse traditie: het naar eigen inzicht zelf doen, zo nodig met hulp van de overheid. Bestuurders moeten op die tegenwerking aangesproken worden!” (Tjeenk Willink)			
De vergoeding is te laag	kan niet vigs het bestemmingsplan	Dan moet je bij een andere instantie zijn	Vul eerst maar eens het formulier in
Het ligt op de stapel	Compliment, maar het regionaal beleid zit tegen	Is de continuïteit wel gegarandeerd?	Valt u onder Zorg of onder Welzijn of...?

Bewonersinitiatieven leveren te vaak een uitputtend gevecht met de systeemwereld

3. Onderzoek:

Hoe ervaren bewonersinitiatieven de relatie met de gemeenschap, hoe onderhouden ze draagvlak? (onderlinge verantwoording)

Hoe ervaren bewonersinitiatieven en formele instituties, zoals overheden en inspecties, hun relatie: hoe geven ze vorm aan publieke verantwoording?

Tweeluik

Het werk van burgers wordt aanzienlijk bemoeilijkt door de cultuur van verantwoording.

Hoewel er geen sprake is van intentioneel wantrouwen tussen burgers en overheden, blijkt dat dat er weinig vertrouwen is in de verantwoordingscompetenties van burgers. Hen wordt niet gevraagd 'hoe zouden jullie willen uitleggen wat je doet?'

Verandering van de verantwoordingscultuur is een noodzakelijke voorwaarde om bewonersparticipatie op de langere termijn te redden. Het afleggen van verantwoording over een activiteit moet inhoudelijk relevant, leerzaam, inspirerend en leuk zijn.

Wegwijzer

Het is tijd voor herbeleving!

Op basis van ons onderzoek is een wegwijzer gemaakt, om het gesprek over nieuwe vormen van verantwoording op gang te brengen. Initiatiefnemers verankeren zich graag en laten graag zien dat ze goed omgaan met gemeenschapsoverheid. Maar dat is het wel ook van de afweziglijke acties om te laten en "passende verantwoording" te maken.

Op basis van de ervaringen van de verschillende casussen en de conclusies zijn wij gekomen tot 2 maal 10 vragen die door zowel initiatiefnemers als wel overheden partijen gesteld kunnen worden om op een andere manier met elkaar samen te werken. Wij willen jullie, de lezers, van dit negatieve uitgangspunt de vragen te gebruiken om te kijken of je al diverse tot andere manieren van draagvlak en/of verantwoording kunt komen.

Vragen voor en door inwonersinitiatieven

Hoe kunnen inwonersinitiatieven betrokkenheid en draagvlak in de gemeenschap organiseren? Hoe kun je aan de gemeenschap waar het initiatief uit voortkomt en op gericht is uitleggen wat je doet?

Praktijkvoorbeeld

"Ik denk dat verpleeghuizen handelen vanuit 'wat als?' Wat als er iemand wegloopt? Wat als wij dan aansprakelijk gesteld? We moeten dus beslissen waarom dat kan gebeuren. Dat moet je weer afschrijven waarom je dat hebt dichtgeplakt..."

1. Is het een initiatief vanuit de gemeenschap?

- Wie is de gemeenschap (met wie ga je in gesprek)?
- Wat is je positie als initiatiefnemer ten opzichte van de gemeenschap?
- Staan de gemeenschap en het initiatief met de gezichten naar elkaar in plaats van naar de overheid/maatschappelijke partijen?

2. Is het initiatief toegankelijk?

- Is er open communicatie met de gemeenschap?
- Kan iedereen uit de gemeenschap meedelen de tijd/zij dat wil?
- Worden ook de mensen bereikt die afhankelijk zijn, atijdig of zelfs afgeleid?
- Wordt er op het initiatief de overheid van de gemeenschap?

3. Is het initiatief particulier gehéerd, vanuit maatschappelijke partijen en/of de overheid?

- Is er wel sprake van een gemeenschapsoverheid?
- Is er een "maatschappelijke" dat ontstaat door geld en/of behoeftendeelingen van maatschappelijke partijen/overheid?
- Is het inwonersinitiatief gericht op de (heel) gemeenschap of is het een initiatief om belangen van een bepaalde groep te dienen?

4. Werkt de communicatie met de gemeenschap over het initiatief?

- Worden meerdere kanalen gebruikt om te communiceren, zoals openbare bijeenkomsten, interviews, social media, 1 op 1 gesprekken etc.?
- Kan echt iedereen meespelen vanuit de gemeenschap?
- Is het gesprek over het initiatief met de gemeenschap op overeenstemming gericht?

5. Het ritme van de gemeenschap

- Ben je je als dragers van het initiatief bewust van de tijd die nodig is om draagvlak te maken, is tijd je vriend of je vijand?
- Is er ruimte voor het geleidelijke gesprek met "de laatste"?
- Is er voldoende begeleiding/steun wanneer er meer overheid van meeningen is en daarmee het ritme van je initiatief langzamer kan zijn?

6. Samenhang in de gemeenschap.

- Is jouw initiatief aangehaakt bij andere ontwikkelingen in de gemeenschap?
- Wie zorgt voor de verbindende communicatie tussen de ontwikkelingen van jouw initiatief?
- Is er nog voor de groei van de gemeenschap de groei? Het is jouw initiatief de gemeenschap verlaten?

7. Als het een groter initiatief betreft, is er dan een stichting, vereniging, coöperatie die de praktische aspecten afdekt?

- Zijn toegankelijkheid en verantwoordelijkheid voor jouw initiatief in formule en gereedschap?
- Zijn de taken verdeeld en is er voldoende specifieke kennis?
- Is het handig aanvullend te werken, bijvoorbeeld met een aparte projectorganisatie?

8. Terugkoppeling van resultaten van het initiatief naar de gemeenschap

- Hoe worden het resultaat van het proces en de start van het initiatief teruggekoppeld naar de gemeenschap?
- Worden de vooropzetten/initiatief/vervalschakelingen teruggekoppeld?
- Worden creatieve middelen overgenomen voor de terugkoppeling zoals een film, een fotoalbum, het verspreiden van verhalen etc.?

9. Ondersteuning van het initiatief door professionals

- Heeft de professional die het initiatief ondersteunt, oog voor het perspectief van eigenaarschap en op overeenstemming gericht communicatie?
- Is de ondersteuning door de professional op basis van de logica van de gemeenschap?
- Is er nog voor "verschillende oude patronen" die op belangen zijn gericht ook van de ondersteuner in plaats van op de waarden van de gemeenschap?

10. Verantwoording naar de overheid

- Is de verantwoordingsrang van de overheid aan jouw initiatief wel redelijk in relatie tot het initiatief en de gevulde verantwoordelijkheid?
- Is er ook nog en aandacht vanuit de overheid voor de gemeenschap gericht verantwoordings?
- Is de laatste verantwoording van jouw initiatief bij subsidies of exploitatiebijdragen, op zijn?

Raakvlak 4: Programma Democratie in Actie. Ontwikkeltraject Kernendemocratie

Gefuseerde gemeenten bestaan soms uit meer dan 50 kernen. Uit een analyse van de collegeakkoorden blijkt dat de verbinding met de dorpen/wijken een groot aandachtspunt is bij veel gemeenten.

Het Ontwikkeltraject Kernendemocratie gaat over:

1. Welke verschillende vormen van invloed en zeggenschap kunnen kernen krijgen?
2. Welke rol kan de gemeente hebben bij het versterken van de gemeenschap?

Vijfpuntenplan P10

1. Participatiesamenleving: benutten en enthousiasmeren
2. Kennis: vergaren en delen (kennisbank)
3. Omgevingswet: ontwikkelen en leren (kraamkamer)
4. Belangrijke opgaven: stimuleren en belonen
5. Instituties: de totale omgeving meenemen

Bestuurlijke verandering is van alle tijden, maar nu harder nodig dan ooit (samenloosheid, dalend vertrouwen in politiek..);

AMBITIE: P10 als koploper voor de overgang naar een nieuwe verhouding tussen gemeente en gemeenschap?

Zo'n 30 % van de bevolking is inmiddels structureel afgehaakt en heeft niet of nauwelijks het gevoel dat de politiek haar belangen vertegenwoordigd.

(Kim Putters SCP)

Voor politici zijn burgers vooral kiezers en klanten.

(Groter denken, kleiner doen. Herman Tjeenk Willink)

Actieplan?? Dan aan de slag..

Wat moet je als gemeente doen en laten om de kracht van de samenleving te versterken?

Kijk vanuit de drie rollen!

1. Waarom de kracht van de gemeenschap versterken? (Welk maatschappelijk vraagstuk lossen we op met kernendemocratie?)
2. Welke instrumenten zou je kunnen inzetten?
3. Wat zijn de “killers”?

**Onze
conclusies**